Ympäristöministeriö
Miljöministeriet
Ministry of the Environment

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi rakennetun ympäristön tietojärjestelmästä ja maankäyttö- ja rakennuslain muuttamisesta

Ympäristövaliokunta 19.10.2022
ohjelmapäällikkö Juhana Rautiainen,
erityisasiantuntija Jaakko Rastas
| Rakennetun ympäristön osasto

Nykytilan ongelmia

- Tällä hetkellä rakennettua ympäristöä koskeva tieto on hankalasti käytettävissä eri järjestelmissä.
- Tiedon liikkuminen organisaatioiden välillä on hankalaa, sillä tiedot ja järjestelmät eivät toimi yhteen.
- Tiedoissa on myös puutteita tai ne eivät ole ajan tasalla, ja valtakunnallisen tiedon saanti on hankalaa.
- Nykytilanteeseen liittyy merkittäviä haavoittuvuuksia: hajaantunut tiedonhallinta useissa tietojärjestelmissä, eriävät luokittelut ja eriävät tekniset ratkaisut muodostavat merkittäviä riskejä ja kasaumavaikutuksia.

Lait rakennetun ympäristön tietojärjestelmästä ja maankäyttö- ja rakennuslain muuttamisesta.

- Laissa rakennetun ympäristön tietojärjestelmästä säädettäisiin:
  - Tietojärjestelmän perustamisesta, ylläpidosta sekä tietojärjestelmän tietovarantojen henkilötietojen vastuista
  - Tietojärjestelmän tiedonsaanti- ja tiedonanto-oikeuksista
  - Tietojärjestelmän julkisesta karttapalvelusta
  - Tietojärjestelmässä käsiteltävistä alueidenkäytön tiedoista sekä niille annettavista pysyvistä yksilöivistä tunnuksista.
- Maankäyttö- ja rakennuslain muuttamisesta annettavassa laissa säädettäisiin:
  - Kaavojen ja tonttijaon digitaalisesta yhteentoimivasta ja koneluettavasta tietomallimuodosta
  - Kaavamääräyksistä sekä kaavojen esitystavasta

Tietojärjestelmä palvelee useita eri toimijoita

Yksisuuntaista tiedonvaihtoa Kaksisuuntaista tiedonvaihtoa

Kuka hyötyy digimuutoksesta?

- Yhteiskunta ja valtio:
  - Viranomaisten yhteistyö paranee.
  - Valtakunnallinen tietojärjestelmä maksaa itsensä takaisin.
  - Tiedon digiturvallisuus paremmin hallussa.
  - Kokonaiskuva yhdyskuntarakenteesta.
  - Pelastusviranomaiset saavat käyttöönsä entistä tarkempaa tietoa.
- Kuntien työntekijät kaavoituksen ja rakennusvalvonnan parissa:
  - Manuaalinen tiedon käsittely vähenee, tiedot saa koottua nopeammin.
  - Tieto toimitetaan valtion viranomaiselle vain kerran.
- Kuntalaiset saavat entistä helpommin tietoa kaavoituksesta ja osallistuminen helpottuu.
- Tarjolla olevat palvelut (esimerkiksi vakuutukset, kiinteistökauppa) perustuvat ajantasaiseen ja luotettavaan tietoon.
- Yritykset voivat kehittää liiketoimintaansa.
- Kiinteistö- ja rakennusalan toiminta kehittyy standardisoinnin ansiosta.
- Tutkijat saavat entistä helpommin aineistot tilastoja ja ennusteita varten.
- Rakennusten turvallisuus paranee. Mahdolliset riskirakenteet voidaan myöhemmin jäljittää.
- Yhdyskuntasuunnittelun ja rakentamisen hiilijalanjälkeä voidaan arvioida ja seurata tarkemmin.

Yhteiskunta hyötyy laajasti

Toimija	Arvioitu säästö / potentiaalinen tuotto	Arvioitu kustannus
Suomen ympäristökeskus		Kehittämisen kertakustannus n. 10 M euroa Järjestelmän ylläpito 1,9 M e / vuosi
Maanmittauslaitos	2-5 HTV mediaanipalkalla ~ 150 000 e / vuosi	Lain edellyttämien muutosten kertakustannus 225 000 euroa
DVV	10 HTV mediaanipalkalla ~ 450 000 e / vuosi	Lain edellyttämien muutosten kertakustannus 225 000 euroa
Kunnat ja maakuntien liitot	Työajan säästön potentiaalinen hyöty 0,6 – 1 M euroa / vuosi	Lain edellyttämien muutosten kertakustannus 4,7 M euroa (järjestelmät) + 5,2 M euroa (koulutus)
Metsäkeskukset	Kustannussäästö 500 000 euroa / vuosi	
Pelastustoimi	Työajan säästön potentiaalinen hyöty 800 000 euroa / vuosi	
Alueelliset vastuumuseot	Työajan säästön potentiaalinen hyöty 924 000 euroa / vuosi	
Väylävirasto ja vero	Arvio tuottavuuspotentiaalista 2 M euroa / vuosi	
Aluehallintovirastot	Työajan säästön potentiaalinen hyöty 200 000 euroa / vuosi	

Lähde: Hallituksen esityksessä 140/2022 vp todettuja viranomaisvaikutuksia.

RYHTI Rakennetun ympäristön tieto

Esimerkki muutoksesta

Kaavoituksen seuraaminen helpottuu

Asukas haluaa seurata aktiivisesti, miten omaa elinympäristöä kehitetään ja osallistua muutokseen. Mitä kodin viereiselle tyhjälle tontille suunnitellaan, miten työpaikan seutu kehittyy? Lapsuuden kotiseudun kaavoitushankkeetkin kiinnostavat: asuvathan siellä edelleen iäkkäät vanhemmat.

Näin tänään

Asukas seuraa verkkosivuilta ja paikallislehdistä ilmoituksia kaavojen nähtävillä oloista ja yleisötilaisuuksista. Syyslomalla lehden lukeminen viivästyy. Myöhässä hän huomaa, että kaavahankkeen asukastilaisuus on jo pidetty ja suunnitelma on enää hetken nähtävillä. Kuntien verkkosivuilla vierailleminen ei ole arjessa useinkaan mielessä, vaikka niillä onkin paljon materiaalia.

Näin tulevaisuudessa

Rakennetun ympäristön tietojärjestelmä sisältää kuntien toimittamat ajantasaiset kaavatiedot valtakunnallisesti. Ensimmäisessä vaiheessa asukas voi seurata kaavojen etenemistä tietojärjestelmässä. Tulevaisuudessa tietojen pohjalta voidaan rakentaa valtakunnallinen kaupunkiympäristön suunnitteluvahti. Sinne asukas määrittelee seurattavat alueet. Kun kaavoitushankkeita tulee näillä alueilla vireille tai suunnitelmia nähtäville, hän saa niistä automaattisesti ilmoituksen. Mukana on myös tieto, miten suunnitteluun voi osallistua. Kaavoitus tulee asukkaille tutummaksi ja kynnys tutustua itse kaavoihin madaltuu.

RYHTI Rakennetun ympäristön tieto

Esimerkki muutoksesta

Yritysten toimipisteiden suunnittelu helpottuu

Yritys valmistelee verkostonsa laajentamista uudelle paikkakunnalle ja puntaroi sijoittumisvaihtoehtoja. Yritys etsii liiketoimintansa kannalta sopivaa yritystonttia ja kaipaa tietoja yhdyskuntarakenteen kehittymisestä eri alueilla.

Näin tänään

Yritys kokoaa tietoa kuntien eri lähteistä, koska koko maan kattavaa tietoa kaavoitustilanteesta tai rakentamisesta ei ole. Seudun yhdyskuntarakenteen, liikenneyhteyksien ja väestön kehittymisestä on vaikea tai mahdoton muodostaa kokonaiskuvaa. Kun yritys tiedustelee aineistoja ja tontteja kunnista, se samalla joutuu paljastamaan sijoittumisaikeensa mahdollisille kilpailijoille.

Näin tulevaisuudessa

Yritys saa uuden tietojärjestelmän kautta tiedot kaavoista ja vireillä olevista suunnitelmista valtakunnallisesti. Toimija voi puntaroida sijoittumiskohteita kuntarajasta riippumatta. Väestö- tai palvelurakenteen muutoksen tarkastelu on sujuvampaa. Yritys voi toteuttaa paremmin strategiaansa, ennakoida tulevaa ja parantaa kilpailuasemaansa markkinoilla.

RYHTI Rakennetun ympäristön tieto

Esimerkki muutoksesta

Pelastustyö nopeutuu

Pelastuslaitos saa hätäkeskukselta hälytyksen kerrostalopalosta. Vahinkojen ehkäisemisessä jokainen sekunti merkitsee. Tarvitaan nopeasti tietoa siitä, minne nosturiauton voi pysäköidä, mikä on paras reitti palavaan asuntoon ja minkälaisia uloskäyntejä rakennuksesta on.

Näin tänään

Palopäällikkö katsoo matkalla kohteeseen rakennuksen piirustuksia tabletilta. Ajantasaiset tiedot mm. kulkureiteistä sekä rakennuksen materiaaleista selviävät kunnolla vasta paikan päällä. Kohteessa joudutaan hakemaan parasta sammutuspaikkaa ja sijoittelua kalustolle. Asukkaiden pelastaminen ja sammutustyön aloitus saattavat viivästyä.

Näin tulevaisuudessa

Palopäällikkö saa matkalla älylasien avulla kohteen ajantasaiset tiedot pelastuslaitoksen tietojärjestelmästä. Hän pystyy myös liikkumaan virtuaalisesti onnettomuuspaikalla. Kriittiset tiedot rakennuksesta, sen materiaaleista, omistajasta ja kulkureiteistä ovat tiedossa paikan päälle saavuttaessa. Tiedot opastavat pelastajat nopeasti oikeaa reittiä palavaan asuntoon. Pelastustehtävä ja sammutustyö nopeutuvat, ja vahingot pienenevät.

RYHTI Rakennetun ympäristön tieto

Esimerkki muutoksesta

Tieto lisää turvallisuutta

Uudet tutkimukset osoittavat, että eräs rakentamisessa käytetty materiaali tai rakenne on riski käyttäjien turvallisuudelle. Tukesin tarkastaja haluaa selvittää, missä kaikkialla rakennuksissamme on käytetty kyseistä ratkaisua, jotta mahdolliset riskit voidaan ottaa huomioon ja estää niiden toteutuminen.

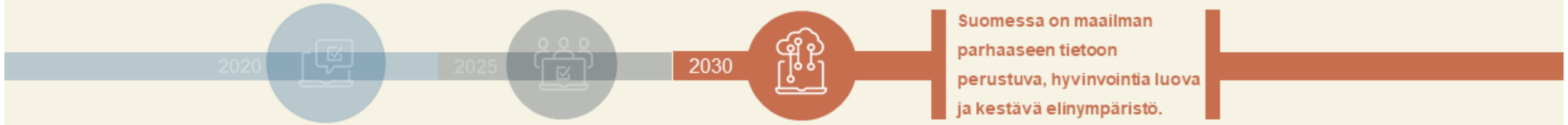

Näin tänään

Tarkastaja ottaa yhteyttä kuntiin sähköpostitse. Hän pyytää virka-apuna kunnan rakennusvalvontaa kartoittamaan alueensa kiinteistöistä, onko kyseistä ratkaisua käytetty. Selvitystyö kestää kauan ja saadut tiedot ovat puutteellisia. Pahimmassa tapauksessa riski ehtii realisoitua ja esimerkiksi vaarallinen rakenne aiheuttaa käytössä olevan rakennuksen sortumisen, tai rakennustuote aiheuttaa terveyshaittoja rakennusten käyttäjille.

Näin tulevaisuudessa

Rakennuskannan uudistumisen myötä tiedot ongelmalliseksi osoittautuneen ratkaisun käytöstä ja yleisyydestä saadaan suoraan uudesta tietojärjestelmästä valtakunnallisesti. Kohteiden omistajille, alueen rakennusvalvontaan sekä pelastusviranomaisille saadaan nopeasti tietoa ja voidaan ryhtyä tarvittaviin toimenpiteisiin vahinkojen välttämiseksi. Tieto tarjoaa myös omistajalle, ostajalle tai rahoittajalle paremman käsityksen rakennuksen laadusta ja arvosta.

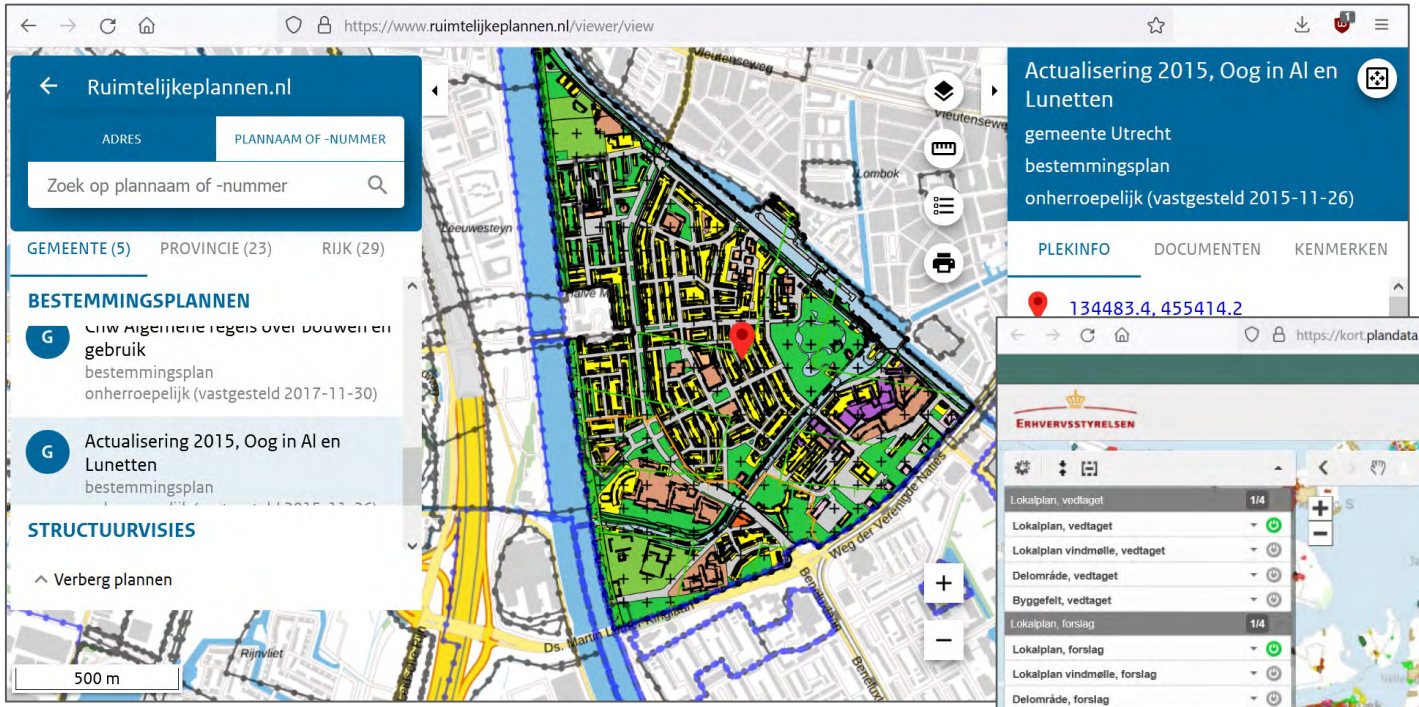
Kansallinen kokonaisturvallisuus kehittyy

- Selvitysten perusteella valtakunnallinen järjestelmä parantaa tiedon hallinnointia ja tietoturvallisuutta verrattuna hajanaiseen nykytilaan. RYTJ toteutus perustuu hyväksyttävyyden vuoksi hybridimalliin.
- Ei synny merkittävää uutta, haitallista kasaumavaikutusta, kun suunnitellut hallintatoimenpiteet toteutetaan.
- RYTJ tiedon jakaminen ja roolitus tiukempaa kuin nykykäytännöt.
- Vaikka RYTJ on tietoturvallinen, se ei poista muiden toimijoiden haavoittuvuuksia.
- RYTJ tietojen jakamista rajoitetaan selvitysten sekä uhka- ja riskiarvion yhteydessä saatujen lausuntojen perusteella.
- Kaikkia toimijoita koskevista ratkaisuista täytyy päättää osana CER-direktiivin täytäntöönpanoa ja julkisuuslain kokonaisuudistusta.
- RYTJ tulee täyttämään TL IV-tiedon käsittelyn vaatimukset ja järjestelmä auditoidaan tämän mukaisesti.

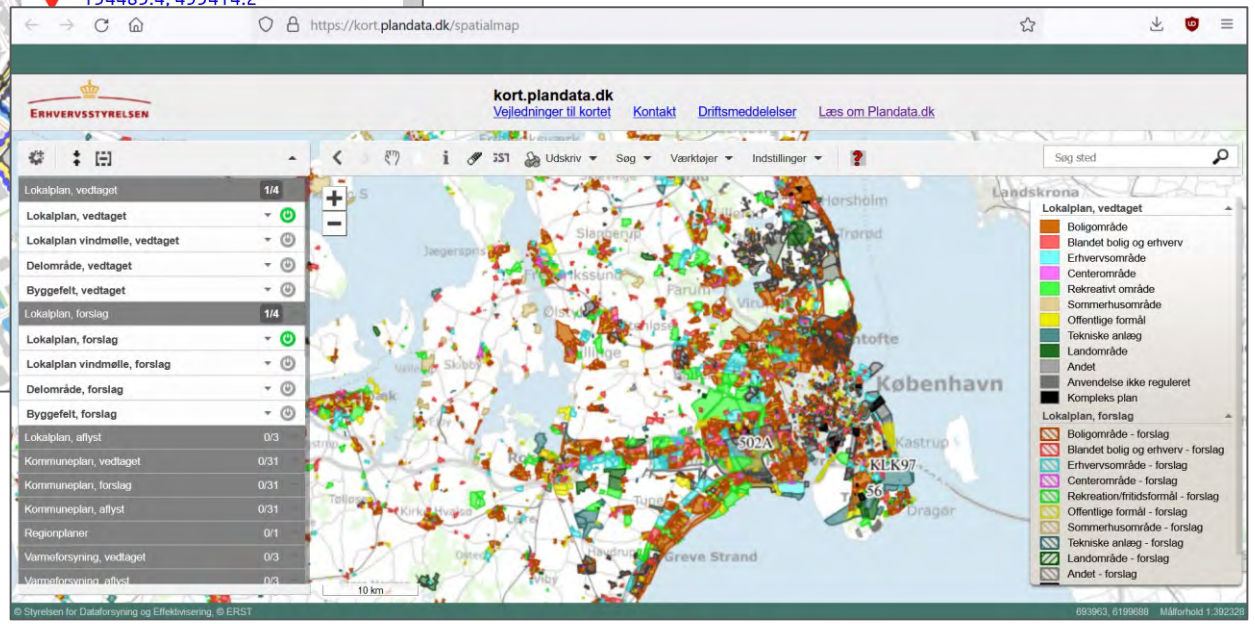
Selvitys: Rakennetun ympäristön tiedon digitalisoinnin tarkennettu uhka- ja riskiarvio (Kesä 2022)

- Tarkastella alustavan kriittisyysluokituksen perusteella ja tiedon kasautumisvaikutusten arvion pohjalta kansallisen ja kokonaisturvallisuuden merkitystä tietojärjestelmää kehitettäessä.
- Lausuntopyyntö ministeriöille ja VNK:lle osana uhka- ja riskiarviota

Verrokkimailla on jo lainsäädännöt ja toimivia kansallisia ratkaisuja

Alankomaiden kansallinen keskitetty kaavatietopalvelu https://www.ruimtelijkeplannen.nl/viewer/view, johon kuntien ja maakuntien on vietävä kaavatietoa

Tanskan kansallinen keskitetty kaavatietopalvelu www.plandata.dk, johon kuntien on vietävä kaavatietoa

18.10.2022

Ympäristöministeriö
Miljöministeriet
Ministry of the Environment